

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 252/2024-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a zo sudcov Ladislava Duditřa (sudca spravodajca) a Rastislava Kařřáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovenskej republiky**, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska 71, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/126/2022 zo 14. decembra 2023 takto

rozhodol:

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/126/2022 zo 14. decembra 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej základné právo na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/126/2022 zo 14. decembra 2023 **zruřuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. marca 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením najvyššieho súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka navrhuje zruřenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci na ďalšie konanie.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 252/2024-12 z 28. mája 2024 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v rozsahu namietaného porušenia základného práva na súdnu

a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

3. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľka ako žalovaná vystupovala v spore vedenom na Okresnom súde Bratislava I proti žalobcovi (fyzickej osobe) o zaplatenie sumy 17 639,70 eur s príslušenstvom z titulu náhrady škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom orgánu verejnej moci spočívajúcim v nevyplatení výťažku dražby podľa poradia doručených príkazov na začatie exekúcie. Žalobca disponoval pohľadávkou, ktorú vymáhal v exekučnom konaní, súdny exekútor doručil príslušnému notárovi príkaz na začatie exekúcie. Podľa žalobcu notár nerešpektoval zásadu poradia a na jeho úkor uspokojil iných veriteľov, čo malo za následok, že nedošlo k úplnému uspokojeniu jeho pohľadávky.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 20C/58/2013-157 z 1. marca 2019 žalobu zamietol z dôvodu, že žalobca si svoju pohľadávku môže vymôcť v exekučnom konaní, ktoré nebolo právoplatne ukončené, preto dosiaľ nie je možné si totožný nárok uplatňovať ako náhradu škody proti štátu. Uzavrel, že ak žalobca nepreukáže nevyhnutnosť pohľadávky, nie je daný základný predpoklad vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, a to existencia samotnej škody.

5. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave rozsudkom sp. zn. 6Co/11/2021 z 10. marca 2021 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Stotožnil sa s názorom okresného súdu, že škoda vznikne v prípade, ak sa právo veriteľa na plnenie stane fakticky nevymáhateľným, k čomu poukázal na nálezy ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 165/2012, II. ÚS 17/2013, III. ÚS 361/2009, III. ÚS 45/2008, resp. najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/184/2018. Za súčasného stavu nebolo možné vylúčiť, že pohľadávka žalobcu bude uspokojená v rámci exekúcie.

6. Rozsudok odvolacieho súdu napadol žalobca dovolaním, ktorého dôvodnosť vyvodzoval z nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ako aj z existencie vady zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Tá bola podľa žalobcu založená na nedostatočnom odôvodnení rozsudku odvolacieho súdu, ktorý mal byť svojvoľný a nemal mať oporu vo vykonanom dokazovaní. Podľa jeho názoru konajúce súdy nesprávne stotožnili pohľadávku vymáhanú v exekúcii s pohľadávkou na náhradu škody, odvolací súd poukazoval podľa jeho názoru na rozhodnutia, ktoré nemali súvis s prejednávanou vecou, nešlo tu o uplatňovanie si bezdôvodného obohatenia.

7. Najvyšší súd napadnutým uznesením zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Podľa dovolacieho súdu žalobca v odvolacom konaní uplatnil prostriedok procesnej obrany (podanie z 27. mája 2020, ktorým odvolaciemu súdu oznámil, že došlo k zastaveniu exekučného konania), tento dôkaz nemohol predložiť v konaní pred súdom prvej inštancie, pretože okresný súd dokazovanie vyhlásil za skončené na pojednávaní 6. februára 2019 a k zastaveniu exekúcie došlo až 18. decembra 2019. Skutkový stav zistený okresným súdom tak neobstál v odvolacom konaní, preto nebolo možné potvrdiť rozsudok súdu prvej inštancie a záver odvolacieho súdu, že žalobcovi ešte škoda nevznikla a vznikne až momentom, keď sa exekučne vymáhaná pohľadávka žalobcu stane nevyhnutnou (bod 12 rozsudku), tiež nezodpovedal zmenenému skutkovému stavu, ku ktorého zmene došlo v priebehu odvolacieho konania. V konaní

teda došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f) CSP, ktorú dovolací súd považoval za skutočnosť, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom takou závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

II.

Argumentácia sťažovateľky

8. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu kasačnej povahy podľa sťažovateľky zasahuje do jej základného práva na súdnu ochranu a základného práva na rovnosť účastníkov konania, pretože dovolací súd prekročil rozsah a obsah dovolania podaného žalobcom, ktorý v odôvodnení dovolania vôbec nenamieta, že by odvolací súd neprihliadal na zmenu skutkového stavu, resp. na jeho prípis z 27. mája 2020, rovnako nespomína ani zastavenie exekučného konania. Dovolací súd rozhodnutie odôvodnil zmenou v skutkovom stave, na ktorú žalobca ako dovolateľ neupozorňoval ani náznakom. Žalobca iba všeobecne uviedol, že závery okresného súdu nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní. Podľa sťažovateľky napadnutým uznesením došlo k arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania najvyšším súdom, a to extenzívnym až účelovým výkladom obsahu dovolania, keď v rozpore s § 431 ods. 2 CSP dovolací dôvod uplatnený žalobcom podľa § 420 písm. f) CSP svojou vlastnou aktivitou vymedzil tak, že sa vzťahoval aj na žalobcom neuplatnený nedostatok odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu v otázke ne/vysporiadania sa so zastavením exekučného konania. V tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutia ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 172/03 a II. ÚS 277/2021. Z podaní a argumentácie žalobcu v celom konaní pritom vyplýva, že zastavenie exekučného konania ani nepovažoval za podstatné pre rozhodnutie v tejto veci, pretože podľa jeho názoru pohľadávka vymáhaná v tomto konaní je odlišnou od pohľadávky vymáhanej v exekučnom konaní. Ani z obsahu podaného dovolania preto nebolo možné vyabstrahovať namietanie nezohľadnenia zastavenia exekučného konania.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

9. Najvyšší súd uviedol, že sa vo svojom rozhodnutí zaoberal všetkými dôvodmi prípustnosti, ktoré označil dovolateľ v dovolaní a rozhodol v súlade s ustálenou praxou dovolacieho súdu. V sťažnosti sťažovateľka vyjadruje svoj nesúhlas s rozhodnutím dovolacieho súdu, namietajúc jeho právne závery. Podľa jeho názoru v rozhodnutí boli poskytnuté všetky odpovede k námietkam dovolateľa.

10. Žalobca ako zúčastnená osoba nevyužil svoje právo vyjadriť sa k podanej ústavnej sťažnosti. Rovnako sťažovateľka nevyužila svoje právo podať repliku k vyjadreniu najvyššieho súdu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou

sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

12. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľkou tvrdené porušenie jej základného práva na súdnu ochranu a základného práva na rovnosť účastníkov konania napadnutým uznesením najvyššieho súdu kasačnej povahy, pretože dovolací súd identifikoval existenciu takej vady zmätočnosti konania podľa § 420 písm. f) CSP, ktorú dovolateľ v dôvodoch podaného dovolania neuplatnil.

13. Ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru (napr. II. ÚS 398/08, II. ÚS 439/2015, II. ÚS 6/2018, III. ÚS 449/2018, I. ÚS 443/2019), podľa ktorej v zásade nepreskúmava zrušovacie rozhodnutia súdov, pretože konanie vo veci samej pokračuje naďalej. Len z výnimočných dôvodov, spočívajúcich buď v závažných pochybeniach súdov blížiacich sa k zmätočnosti, alebo z dôvodov, že kasačné rozhodnutie vytvorilo vo veci pevný hmotnoprávny základ rozhodovania pre súdy nižších stupňov, môže podrobiť aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu ústavnoprávnemu prieskumu a pristúpiť aj k jeho zrušeniu.

14. Úlohou ústavného súdu je v zásade posúdiť, či je konanie pred všeobecným súdom spravodlivé ako celok (pozri tiež rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Komanický proti Slovenskej republike zo 4. 6. 2002, č. 32106/96, bod 47). To je spravidla možné až po jeho definitívnom skončení. Povinnosť chrániť základné práva totiž majú aj všeobecné súdy a až v prípade, keď v tejto úlohe zlyhajú ako celok, môže do ich činnosti zasiahnuť ústavný súd (IV. ÚS 79/2020, IV. ÚS 357/2021). Ústavný súd preto zdržanlivo pristupuje k prieskumu zrušujúcich rozhodnutí vyšších súdov a nezasahuje do prebiehajúceho, ešte neskončeného konania pred všeobecnými súdmi (II. ÚS 562/2018, II. ÚS 406/2018, III. ÚS 481/2017). Takýto prieskum pripúšťa len veľmi výnimočne, a to v situácii, keď by namietané pochybenie zaťažilo celý ďalší proces zásadnou vadou, ktorá by už nebola reparovateľná v ďalšom konaní (III. ÚS 46/2013, I. ÚS 227/2018).

15. Ústavný súd poukazuje aj na svoju stabilnú judikatúru, v zmysle ktorej otázka posúdenia, či sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu (napr. IV. ÚS 238/07, IV. ÚS 499/2011, IV. ÚS 161/2012, II. ÚS 98/2017). Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je vnímaná ústavným súdom primárne ako otázka interpretácie (obyčajného) zákona a v tomto smere sa najvyššiemu súdu ponecháva značná autonómia s tým, že vyriešenie tejto otázky samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení práva sťažovateľa, samozrejme, za predpokladu, že ide o riešenie ústavne udržateľné.

16. V tomto prípade ústavný súd preskúmal, ako sa najvyšší súd vysporiadal s obsahom podaného dovolania v napadnutom uznesení, v ktorom vyslovil jeho prípustnosť aj dôvodnosť, čo viedlo k zrušeniu napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, teda k prelomeniu právoplatnosti meritórneho rozhodnutia o veci samej. Išlo o posúdenie, či sa dovolací súd nedopustil závažného pochybenia blížiaceho sa k zmätočnosti jeho rozhodnutia v otázke prípustnosti a dôvodnosti dovolania.

17. Uplatnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP je spojené s povinnosťou vymedziť ho spôsobom predpokladaným v § 431 ods. 2 CSP, teda v uvedení, v čom spočíva táto vada. Vzhľadom na námietky sťažovateľky spočívajúce v tvrdenom excese najvyššieho súdu pri posúdení

obsahu dovolania sa ústavný súd oboznámil s obsahom dovolania, ktoré konfrontoval s odôvodnením napadnutého uznesenia.

18. V časti dovolania vymedzujúcej vadu zmätočnosti dovolateľ uvádza: „... ak raz žalobcovi vznikla škoda vo forme ušlého zisku k určitému dňu (27.06.2012) a v určitej výške (žalovaná istina), keďže jeho v exekúcii vymáhaná pohľadávka nebola uspokojená, hoci pri riadnom chode vecí a zákonomnom postupe intervenienta pri rozvrhu výťažku by uspokojená bola v rozsahu 100%, potom jeho nárok na náhradu škody, ako celkom nový právny nárok, nemôže byť ani závislý a ani podmienený zastavením alebo pokračovaním exekučného konania, v rámci ktorého bola žalobcovi škoda spôsobená. Obsah bodov 48. a 49. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie celkom jednoznačne ilustruje, že súd prakticky stotožňuje žalobcovu pohľadávku, vymáhanú v exekúcii, s nárokom na náhradu škody, čo je absolútne nesprávne, keďže sa jedná o dva samostatné nároky. Prečo by mal žalobca preukazovať nevykonalnosť svojej pohľadávky (viď bod 48), niekedy v budúcnosti, keď jeho pohľadávka mala byť pri riadnom chode vecí už dňa 27.06.2012 uspokojená v rozsahu 100%?“ (posledný odsek na s. 2 dovolania žalobcu). Ďalej žalobca na s. 3 pokračuje: „Tieto závery odvolacieho súdu, prakticky totožné so závermi súdu prvej inštancie, sú pre žalobcu nepochopiteľné, pretože opakovane sa vyjadruje, že mu žiadny nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia v dôsledku nezákonného postupu intervenienta nevznikol. Napokon preto ani obidva súdy nezmieňujú, voči komu by si mal žalobca uplatniť nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, len dookola poukazujú na v danom prípade nepoužiteľnú judikatúru. Rozhodnutie súdu prvej inštancie je podľa názoru žalobcu vecne nesprávne, nezákonné, ktoré nie je riadne, v súlade s ust. CSP, odôvodnené, keď jeho závery sú svojvoľné, ničím neodôvodnené, nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní a ani v príslušnej relevantnej právnej úprave či judikatúre. Rozhodnutie odvolacieho súdu je v tomto smere rovnaké, keďže odvolací súd sa prakticky celkom stotožnil s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie.“

19. Ako z citovaného textu dovolania vyplýva, dovolateľ zotrval na názore, že nárok ním uplatňovaný v exekučnom konaní a nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia uplatnený v súdnom konaní sú dva samostatné nároky, z čoho vyplýva, že pre neho nebolo podstatné, že vôbec došlo k zastaveniu exekučného konania. Existenciu vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP tak dovolateľ odvodzoval všeobecne od svojvoľných, neodôvodnených a nezákonných záverov oboch konajúcich súdov, ktoré nemali oporu vo vykonanom dokazovaní, žiadne konkrétne chyby dokazovania však v dovolaní odvolaciemu súdu nevyčítal.

20. Najvyšší súd založil svoj záver o prípustnosti a dôvodnosti podaného dovolania pre existenciu vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP na zistení, že odvolací súd nezohľadnil zmenu skutkového stavu, ku ktorej došlo až v odvolacom konaní, spočívajúcu v zastavení exekučného konania. Ústavný súd musí konštatovať, že takúto vadu v skutkovom stave, na ktorom bolo založené rozhodnutie odvolacieho súdu, dovolateľ v podanom dovolaní nenamietal. Konkrétne dovolateľom vymedzené dôvody zmätočnosti sa odlišujú od toho, čo za prípustný a dôvodný dovolací dôvod považoval najvyšší súd. Ak dovolací súd identifikoval ako vadu zmätočnosti nezohľadnenie zmeny skutkového stavu spočívajúceho v zastavení exekučného konania, z vecného hľadiska môže ísť aj o správny záver (čo ale ústavný súd aktuálne nevyhodnocuje), avšak samotné

identifikovanie tejto okolnosti najvyšším súdom namiesto dovolateľa je nahradzovaním jeho dovolacej argumentácie a rozširovaním dovolacích dôvodov nad rámec podaného dovolania.

21. Podľa § 440 CSP dovolací súd je viazaný dovolacími dôvodmi. Tento postup súvisí s dôsledným zachovávaním dispozičného princípu a princípu právnej istoty, ako aj procesnej zodpovednosti strán za ochranu svojich práv. Odstraňovanie nedostatkov rozhodnutia a konania jemu predchádzajúceho prostredníctvom opravných prostriedkov je v dispozícii strán konania. Dovolací súd môže skúmať dovolacie dôvody len v rozsahu, v akom boli vymedzené, pri dôvode podľa § 420 písm. f) skúma, či tu existuje uplatnený dôvod tak, ako bol vymedzený, nemôže skúmať splnenie inej zložky práva na spravodlivý proces ako tej, ktorá bola uplatnená (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 1618.).

22. Spôsob výkladu § 440 CSP súvisí aj s tým, že v dovolacom konaní dochádza k preskúmvaniu už právoplatných rozhodnutí odvolacích súdov, teda je spôsobilé zasiahnuť do ukončeného konania, a tým narušiť právnu istotu strán sporu, a preto je žiaduce, aby v prípade splnenia podmienok dovolacieho konania bola jeho prípustnosť a aj dôvodnosť posudzovaná podľa argumentácie dovolateľa obligatórne zastúpeného advokátom. V zmysle dispozičnej zásady je plne v dispozícii dovolateľa nielen označenie dovolacích dôvodov, ale aj ich obsahové vymedzenie. V tomto kontexte nie je žiaduce nahrádzať argumentáciu dovolateľa, resp. dopĺňať vecné dôvody, ktoré z podaného dovolania nevyplývajú, čo je potrebné odlišiť od postupu pristupovať k obsahu dovolania materiálnym spôsobom (IV. ÚS 219/2024).

23. Možno teda uzavrieť, že rozhodnutím o prípustnosti a dôvodnosti podaného dovolania na základe vecného dôvodu, ktorý dovolateľ neoznačil, najvyšší súd neoprávnene nahradil vecnú argumentáciu dovolateľa, ktorú následne subsumoval pod dovolateľom označený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Dovolací súd nepostupoval v súlade so zákonom ustanovenou povinnosťou byť viazaný dovolacími dôvodmi, čím porušil princíp právnej istoty vo vzťahu k druhej strane konania, teda sťažovateľke, čím porušil jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej základné právo na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy (výrok 1). V nadväznosti na výrok o porušení práv sťažovateľky ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (výrok 2).

24. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

25. Po vrátení veci bude úlohou najvyššieho súdu opätovne sa zaoberať dovolaním žalobcu, majúc na zreteli viazanosť dovolacími dôvodmi dovolacím súdom v zmysle § 440 CSP, ako aj právny názor ústavného súdu k spôsobu výkladu tohto procesného ustanovenia.

V.
Trovy konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Trovy konania si sťažovateľka neuplatnila, preto o nich ústavný súd nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. augusta 2024

Libor Duľa
predseda senátu